

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін факультету забезпечення оперативно-службової діяльності

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ООК 18 «ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»
ОПП «Психологія»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність: 053 Психологія
Форма здобуття освіти: денна

Навчальна дисципліна «Етнопсихологія» є обов'язковою дисципліною для курсантів з ОПП «Психологія». Вивчається на 3 курсі упродовж 6-го семестру на кафедрі психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін.

Метою вивчення навчальної дисципліни є розкриття історії етнопсихології як науки, ознайомлення з її дослідницьким інструментарієм, суміжними науковими дисциплінами; підвищення компетентності курсантів у сфері етнопсихології і на цій основі їх підготовка до діяльності в умовах постійної міжетнічної взаємодії в усіх сферах життя.

Основне завдання навчальної дисципліни – формування творчого психологічного мислення майбутніх фахівців, формування соціальної, комунікативної, інформаційної компетентності курсантів, оволодіння не тільки необхідними знаннями, а й практичними навичками та вміннями ефективної взаємодії з іншими людьми.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання, які передбачають здатність демонструвати знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання його складових, а саме:

ПРН-1 – визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

1. Знати зміст категоріального апарату навчальної дисципліни
2. Розуміти та інтерпретувати психологічні проблеми різних етносів та виокремлювати шляхи їх вирішення
3. Застосовувати вивчений матеріал у практичній професійній діяльності, а саме при встановленні комунікації з представниками інших етносів
4. Аналізувати та розподіляти особливості перебігу психічних явищ представників різних народів
5. Синтезувати знання про особливості перебігу психічних явищ як представників українського народу, так і громадян інших держав
6. Оцінювати рівень психологічних проблем у представників різних національностей

ПРН-2 – розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

1. Знати особливості перебігу психічних явищ як представників суміжних з Україною держав, так і представників інших держав, які перетинають український державний кордон
2. Розуміти та інтерпретувати зміст світогляду, поведінки, рис характеру представників різних етносів, українців у тому числі
3. Застосовувати вивчений матеріал під час різноманітних зустрічей, обговорень, під час виконання оперативно-

службових завдань

4. Аналізувати інформацію щодо перебігу психічних явищ у представників різних національностей та синтезувати її для якісного виконання професійних обов'язків

5. Оцінювати всі ризики виникнення проблемних ситуацій, що мають відношення до психологічних особливостей поведінки представників різних народностей та етносів.

ПРН-3 – здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань за допомогою державної та іноземної мов, в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

1. Знати особливості використання різноманітних інформаційно-комунікативних технологій щодо виконання професійних завдань

2. Розуміти та інтерпретувати отриману інформацію щодо співпраці з представниками інших країн

3. Застосовувати вивчений матеріал у практичній оперативно-службовій діяльності

4. Аналізувати та розподіляти матеріал за ступенем складності та важливості

5. Оцінювати інформацію, що отримана з різних джерел

ПРН-4 – обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел

1. Знати методологічні основи досліджень психологічних явищ

2. Розуміти та інтерпретувати результати власних досліджень, досліджень науковців щодо вивчення як власного психічного світу, так і особливостей перебігу психічних явищ представників інших країн

3. Застосовувати вивчений матеріал у оперативно-службовій діяльності

ПРН-10 – формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

1. Розуміти та інтерпретувати особливості перебігу психічних явищ у представників різних народностей

2. Аналізувати наукові підходи до інтерпретування особливостей перебігу психічних явищ у представників різних народностей

3. Оцінювати різноманітні позиції щодо культуральних особливостей співрозмовників

ПРН-13 – емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що

мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності

1. Розуміти та інтерпретувати особливості комунікації та поведінки представників різноманітних етносів
2. Застосовувати вивчений матеріал щодо світогляду та особливостей поведінки представників різноманітних релігійних конфесій, гендерно-вікових та інших культуральних відмінностей
3. Синтезувати отриманих досвід спілкування та враховувати його як у повсякденній, так і професійній діяльності
4. Оцінювати зміст отриманої інформації від співрозмовників та встановлення емпатійної взаємодії

ПРН-15 – відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

1. Знати джерела професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
2. Застосовувати отримані знання у повсякденній та професійній діяльності
3. Аналізувати отриману інформацію щодо самовдосконалення та розподіляти час на навчання та саморозвиток
4. Оцінювати рівень саморозвитку та ступінь професійного самовдосконалення

ПРН-16 – знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

1. Знати особливості етичних принципів професійної діяльності психолога з врахуванням особливостей психічного світу представників інших народів
2. Розуміти та інтерпретувати зміст етичних принципів професійної діяльності психолога в роботі з представниками різних віросповідань та народностей, членами родин, які є громадянами різних країн
3. Застосовувати вивчений матеріал при виконання як професійних, так і оперативно-службових завдань
4. Оцінювати ступінь дотримання етичних принципів професійної діяльності психолога

ПРН-17 – демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності

1. Розуміти та інтерпретувати соціально відповідальну та свідому поведінку як представника української держави та громадської діяльності
2. Аналізувати як власні погляди та поведінку, так і громадян інших країн
3. Синтезувати досвід взаємодії з представниками різних країн
4. Оцінювати ступінь соціальної поведінки та діяльність у громадських організаціях

ПРН-19 – враховувати специфіку етнічних, соціальних, демографічних й інших особливостей та особливих умов в

професійній діяльності.

1. Знати специфіку етнічних, соціальних, демографічних й інших особливостей та особливих умов в професійній діяльності

2. Розуміти та інтерпретувати вплив етнічних, соціальних, демографічних та інших факторів на професійну діяльність офіцера-психолога

Аналізувати наукові підходи до вивчення особистості через вплив етнічних, соціальних, демографічних та інших особливостей та особливих умов професійній діяльності

ВИКЛАДАЧ:

Відповідно до форми А-4.03.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Викладання навчальної дисципліни «Етнопсихологія» здійснюється у тісному зв'язку з такими дисциплінами, як «Загальна психологія з практикумом», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Історія психології», «Політична психологія», «Історія України та української культури» тощо.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Навчальні аудиторії, мультимедійний проектор, екран, ноутбук, навчальна література з навчальної дисципліни, модульне середовище кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін.

Програмне забезпечення: модульне середовище академії – <https://10.241.24.43/course/index.php?categoryid=23>.

ТРИВАЛІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ

Курс	Семестр	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин																	Форми підсумкового контролю						
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторна робота										Індивідуальна робота						Самостійна робота	Екзамен	Диференційований залік	Залік		
					лекції	групові заняття	групові вправи	практичні заняття	лабораторні заняття	семінари	рольові ігри	контрольна робота індивідуальні заняття	модульний контроль підсумковий контроль	Усього	реферат	конспект з теми	переклад текстів розрахункове	курсова робота	контрольна робота	модульний контроль						
3	6	3	90	40	20					16				4	24	10	14						26		+	
Усього		3	90	40	20					16				4	24	10	14						26		+	

Основні методи навчання: МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН3.2; МН3.3.

Основні методи контролю навчальних досягнень: МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи контролю
Загальні компетентності		
ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ЗК-4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ЗК-5	Здатність до адаптації та дії у новій ситуації, бути критичним і самокритичним	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ЗК-7	Здатність генерувати нові ідеї, виявляти, ставити та вирішувати завдання у процесі професійної діяльності і практичних ситуаціях	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ЗК-9	Здатність працювати в команді, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ЗК-11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
Фахові компетентності спеціальності		
ФК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ФК-2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.

Шифр	Компетентність	Методи контролю
ФК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ФК-4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ФК-10	Здатність дотримуватися норм професійної етики	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ФК-11	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1. МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Програмні результати навчання	Методи навчання	Оцінювання
ПРН-1	Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-2	Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-3	Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань за допомогою державної та іноземної мов, в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-4	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-10	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-13	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-15	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-16	Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-17	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.
ПРН-19	Враховувати специфіку етнічних, соціальних, демографічних й інших особливостей та особливих умов в професійній діяльності	МН1.1; МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.2; МН2.3; МН.3.2; МН3.3	МК1.1; МК1.3; МК1.4; МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК3.2; МК4.1.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

№ теми	Найменування тем	Кількість годин	Номери, вид занять та кількість годин						Місяці	Номери тем, занять та кількість годин
			1	2	3	4	5	6		
1	Етнопсихологія як наука	4	Л2	Сз2					I	1/1Л(2); 1/2Сз(2); 2/1Л(2); 2/2Л(2); 2/3Сз(2);
2	Історія розвитку етнопсихології. Основні методи етнопсихології	6	Л4	Сз2						II
3	Ментальність як етнопсихологічний феномен	4	Л2	Сз2					III	
4	Етнічна ідентичність	4	Л2	Сз2						
5	Національний характер	4	Л2	Сз2						
6	Міжетнічна взаємодія. Етноконфлікти	4	Л2	Сз2						
7	Релігія та церква в етнонаціональному житті	2	Л2						IV	8/1Л(2); 8/2Сз(2); 9/1Л(2); 9/2Сз(2); Дз(4)
8	Сім'я та шлюбно-родинні стосунки в етнічних культурах	4	Л2	Сз2						
9	Національна та світова культура як об'єкт втілення національної психології народів	4	Л2	Сз2						
	Диференційований залік	4	Дз4							

Умовні позначення: Лекція - Л   Семінар - Сз   Практичне заняття - Пз   Диференційований залік –Дз
 Заняття обов'язкові до оцінювання - 1/2Сз(2)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми та навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
3 курс, VI семестр					
1			8	Етнопсихологія як наука	
	1	лекція	2	<u>Етнопсихологія як галузь психологічної науки</u> 1. Предмет, категоріальний апарат етнопсихології. 2. Завдання, функції. 3. Зв'язок етнопсихології з іншими науками та значення етнопсихологічних знань в діяльності психолога.	[1.1] ст. 4-16; [1.3] ст. 133-143; [1.4] ст. 127-138; [2.1. - 2.9]
	2	семінар	2	<u>Етнопсихологія як теоретична та прикладна наука</u> 1. Етапи розвитку етнопсихологічної науки та їх характеристика. 2. Проблема етносу й нації в етнопсихології 3. Міждисциплінарний зв'язок різних наук з етнопсихологією.	[1.1] ст. 4-16; [1.2] ст. 20-31; [1.3] ст. 133-143; [1.4] ст. 127-138; [2.1-2.9]
		самостійна робота	2	1. Актуальні питання етнопсихології в сучасних умовах. 2. Місце етнопсихології в підготовці офіцера-психолога.	[1.1] ст. 4-16; [2.1-2.9]
		індивід. завдання (конспект)	2	<u>Зміст категоріального апарату етнопсихології.</u> 1. Основні поняття. 2. Сучасні підходи етнопсихологів до змісту основних питань.	[1.1] ст. 4-16; [2.1-2.9]
2			17	Історія розвитку етнопсихології. Основні методи етнопсихології	
	1	лекція	2	<u>Історія розвитку етнопсихологічних знань</u> 1. Зародження етнопсихології. 2. Сучасні західні етнопсихологічні напрями і школи. 3. Основні напрями розвитку етнопсихології у працях вітчизняних дослідників.	[1.1] ст. 5-20; [2.1-2.9]
	2	лекція	2	<u>Методологічні основи та методи етнопсихології</u> 1. Методологія етнопсихології. 2. Методи дослідження.	[1.1] ст. 5-30; [2.1-2.9]

1	2	3	4	5	6
		індивідуальне завдання	5 2	1. Виконання реферату за заданою тематикою 2. Конспект з теми: <u>Дослідження етнічних стереотипів</u> 1. Дослідження етнічних стереотипів методом «підбору рис» у «вільного опису». 2. Вивчення етнічної свідомості та етнічних стереотипів.	[1.1] ст. 5-30; [1.3] ст. 133-143; [2.1-2.9]
	3	семінар	2	<u>Історичний розвиток та методологічна база етнопсихології</u> 1. Історичний розвиток етнопсихології: етапи, концепції, школи. 2. Методи дослідження етнопсихології як науки. 3. Методи вивчення етнопсихологічних особливостей людей та їх застосування в роботі психолога.	[1.1] ст. 5-20; [1.2] ст. 32-35; [2.1-2.9]
		самостійна робота	4	1. Етнопсихологічний аспект у філософських дослідженнях епохи Просвітництва. 2. Становлення етнопсихологічних знань в Україні. 3. Уявлення про предмет етнопсихології та розвиток етнопсихологічних знань в Україні на сучасному етапі. 4. Сучасні методи етнопсихологічних досліджень та їх тематика.	[1.1] ст. 5-20; [2.1-2.9]
3			7	Ментальність як етнопсихологічний феномен	
	1	лекція	2	<u>Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації</u> 1. Зміст, класифікація, функції та завдання ментальності. 2. Структурні компоненти ментальності. 3. Врахування особливостей ментальності громадян країн, що межують з Україною в професійній діяльності офіцера-прикордонника.	[1.1] ст. 70-81; [2.1. - 2.9]
	2	семінар	2	<u>Національна ідея</u> 1. Поняття про національну ідею, шляхи її реалізації. 2. Особливості формування та розвитку української національної ідеї. 3. Впливи на формування національної ідеї держави інших держав.	[1.1] ст. 70-81; [1.2] ст. 35-42; [2.1-2.9]
		самостійна робота	2	1. Структура ментальності за Р. Додоновим: енергетичний рівень (поле), образний(архетипи); логічний (поняття). 2.К. Юнг про архетипи колективного несвідомого як основи психічного складу етносу.	[1.1] ст. 70-81; [2.1-2.9]

1	2	3	4	5	6
		індивідуальне завдання (конспект)	1	<u>Дослідження ментальності</u> 1. К. Юнг про архетипи колективного несвідомого. 2. Особливості колективного несвідомого українців за О. Кульчицьким. 3. Особливості українського менталітету за М. Грушевським, М. Костомаровим, В. Липинським.	[1.1] ст. 70-81; [2.1-2.9]
4			7	Етнічна ідентичність	
	1	лекція	2	<u>Поняття соціальної та етнічної ідентичності та їх характеристика</u> 1. Структура та етапи становлення та види етнічної ідентичності. 2. Проблеми формування, підтримки та зміни етнічної ідентичності.	[1.1] ст. 149-152; [1.5] ст. 168-180; [2.1-2.9]
	2	семінар	2	<u>Адаптація, міжкультурна адаптація в етнопсихології</u> 1. Поняття адаптація, акультурація, пристосування. 2. Етапи та фактори міжкультурної адаптації.	[1.3] ст. 70-81; [1.2] ст. 42-50; [1.5] ст. 168-180; [2.1-2.9]
		самостійна робота	2	1. Механізми та прийоми етнотворчості. 2. Маргінальна особистість.	[1.3] ст. 70-81; [2.1-2.9]
		індивідуальне завдання (конспект)	1	<u>Дослідження етнічної ідентичності.</u> 1. Метод інтерв'ю та тестування. Опитувальник (О. Гуренко). 2. Модель двох вимірів етнічної ідентичності (Беррі).	[1.1] ст. 149-152; [2.1-2.9]
5			7	Національний характер	
	1	лекція	2	<u>Поняття «етносу» та «національного характеру» в етнопсихології</u> 1. Основні підходи до визначення поняття «етнос» та формування специфічних його психологічних ознак. 2. Психологічна структура національного характеру.	[1.1] ст. 48-55; [1.6] ст. 176-193; [2.1-2.9]
	2	семінар	2	<u>Проблеми етносу та національного характеру в етнопсихології</u> 1. Фактори формування специфічних психологічних ознак етносу. 2. Історичні умови та фактори-обставини розвитку національного характеру.	[1.1] ст. 48-55; [1.2] ст. 50-59; [1.6] ст. 176-193; [2.1-2.9]
		самостійна робота	2	1. Д. Чижевський про риси українського характеру. 2. Психологія маніпуляцій національними почуттями.	[1.1] ст. 48-55; [2.1-2.9]
		індивідуальне завдання (конспект)	1	<u>Дослідження національного характеру</u> 1. Визначення характерних рис різних етносів. 2. Визначення характерних особливостей характеру українців.	[1.1] ст. 48-55; [1.6] ст. 176-193; [2.1-2.9]

1	2	3	4	5	6
6			10	Міжетнічна взаємодія. Етноконфлікти	
	1	лекція	2	<u>Міжетнічні відносини та етноконфлікти</u> 1. Соціально-психологічний аналіз міжетнічних відносин. 2. Психологічна сутність етноконфліктів та умови їх виникнення. 3. Шляхи вирішення конфліктних ситуацій з країнами, що межують з Україною.	[1.1] ст. 144-148, 164; [2.1-2.9]
	2	семінар	2	<u>Психологія етнічних конфліктів</u> 1. Психологічна сутність, умови та причини виникнення етнічних конфліктів (на прикладі сусідніх з Україною держав). 2. Форми, види, стадії етноконфліктів. 3. Стратегії поведінки та шляхи подолання етнічних конфліктів.	[1.1] ст. 144-148, 164; [1.2] ст. 60-62; [2.1-2.9]
		самостійна робота	4	1. Психологія етноцентризму. 2. Методи та шляхи вирішення конфліктів між представниками різних етносів.	[1.1] с. 144-148, 164; [2.1-2.9]
		індивідуальне завдання (конспект)	2	<u>Дослідження міжетнічних відносин та етноконфліктів</u> 1. Методики дослідження міжетнічних відносин. 2. Методики дослідження етноконфліктів.	[1.1] ст. 144-148, 164; [2.1-2.9]
7			6	Релігія та церква в етнонаціональному житті	
	1	лекція	2	<u>Релігія як атрибут етносу</u> 1. Світові релігії та їх види. 2. Місце та значення церкви в професійній діяльності людини. 3. Роль психолога в гуманізації міжрелігійних непорозумінь у суспільстві.	[1.1] ст. 99-104; [1.2] ст. 62-64; [2.1-2.9]
		самостійна робота	2	1. Релігія як один з факторів формування та розвитку етносу. 2. Особливості релігій та їх вплив на особистість.	[1.1] ст. 99-104; [2.1-2.9]
	індивідуальне завдання (конспект)	2	<u>Дослідження релігійності в етнопсихології</u> 1. Методики: анкетування, тестування. 2. Історичні приклади релігійних конфліктів між етносами.	[1.1] ст. 99-104; [2.1.-2.9]	

1	2	3	4	5	6
8			14	Сім'я та шлюбно-родинні стосунки в етнічних культурах	
	1	лекція	2	<u>Сім'я як важлива ланка суспільства та соціальної регуляції.</u> 1. Сім'я та її місце в етнопсихології. 2. Традиційні образи-символи у психічній діяльності людини.	[1.1] ст. 105-112, 224; [2.1-2.9]
	2	семінар	2	<u>Види сімей та причини сімейних конфліктів</u> 1. Види сімей та розподіл обов'язків в ній. 2. Основні причини сімейних конфліктів.	[1.1] ст. 105-112, 224; [1.2] ст. 64-66; [2.1-2.9]
		самостійна робота	4	1. Людський розвиток. Символи віри у традиційній та сучасній культурі України, їх ціннісно-психологічний статус. 2. Сім'я і формування українського національного характеру.	[1.1] ст. 105-112, 224; [2.1-2.9]
		індивідуальне завдання	1 5	1. Конспект з теми: <u>Психологічне здоров'я сім'ї</u> 1. Поняття про психічне здоров'я сім'ї, сучасні дослідження. 2. Вивчення психологічного здоров'я сім'ї. 2. Виконання реферату за заданою тематикою.	[1.1] ст. 105-112, 224; [2.1-2.9]
9			10	Національна та світова культура як об'єкт втілення національної психології народів	
	1	лекція	2	<u>Культура та національна культура в етнопсихології</u> 1. Культура її види та елементи. 2. Національна культура та її особливості.	[1.1] ст. 112-123; [2.1-2.9]
	2	семінар	2	<u>Звичаєва культура – об'єкт і втілення національної психології</u> 1. Поняття про звичаєвість у психологічній літературі. Уявлення про звичаї як поведінкові стереотипи, їх роль у розвитку суспільства. 2. Етнічні традиції у діловому спілкуванні. 3. Врахування особливостей національної культури представників різних національностей у професійній діяльності офіцера-психолога.	[1.1] ст. 112-123; [1.2] ст. 66-73; [2.1-2.9]

1	2	3	4	5	6
		самостійна робота	4	1. Етнопсихологія японців, корейців, італійців, арабів. 2. Етнопсихологія німців, американців, поляків.	[1.1] ст. 112-123; [1.2] ст. 66-73; [2.1-2.9]
		індивідуальне завдання (конспект)	2	<u>Дослідження національної психології народів</u> 1. Методи вивчення етнопсихологічних особливостей мови та жестів. 2. Виокремлення специфічних рис характеру окремих етносів.	[1.1] ст. 112-123, 193; [2.1-2.9]
Диференційований залік			4		
Усього за дисципліну			90		

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Базова література

1.1. Гомонюк О. М. Купчишина В. Ч., Сердюк Ю. І. Етнопсихологія (у схемах і таблицях) : навчальний посібник / за ред. О. М. Гомонюк. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2012. 232 с.

1.2. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник для самостійної роботи курсантів. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, 2021. 100 с.

1.3. Купчишина В. Ч. Полікультурне виховання майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогічні науки [голов. ред. О. В. Діденко]. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2015. № 2. С. 133–143.

1.4. Купчишина В. Ч. Етнопсихологічна компетентність як складова професійної підготовки майбутніх психологів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія психологічні науки* [голов. ред. О. Ф. Волобуєва]. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2018. № 1(9). С. 127-138.

1.5. Купчишина В. Ч. Особливості формування національної ідентичності та її вплив на розвиток майбутніх офіцерів-психологів : монографія. [колективна монографія: Теорія і практика формування особистості як суб'єкта самотворення та самозбереження]. Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 168-180.

1.6. Купчишина В. Ч., Макогончук Н. В. Психологічні підходи визначення змісту поняття «національний характер» та використання його іншими науками. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія психологічні науки [голов. ред. О. Ф. Волобуєва]. №1(12). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ. 2019. С. 176-193.

2. Допоміжна література

2.1. Павленко В. М. Етнопсихологія : підручник. Храків : ХНУ імені В. Н. Карамзіна, 2019. 448 с.

2.2. Кириленко В. Г. Етнопсихологія: навчально-методичні рекомендації з вивчення дисципліни за вибором для студентів КНЛУ спеціальність «Психологія» (для бакалаврів). К., 2019. 75 с.

2.3. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір : Монографія / І. В.Данилюк. Київ: «САММІТ-КНИГА», 2015. 432с.

2.4. Губко О. Психологія українського народу: наукове дослідження у 2-х кн. Кн. 2: Психологічні особливості наших країн у міжчасі Трипілля – сучасна Україна (Олексій Губко). ТОВ «Видавництво друкарня Діло» 2013. 400 с.

2.5. Львовчкіна А.М. Етнопсихологія : Навч. посіб. Київ : МАУП, 2011. 144 с.

2.6.Савицька О. В. Співак Л. М. Етнопсихологія: Навч.посіб. Київ : Каравела, 2011. 264 с.

2.7. Diaz-Loning, Rolando. Ethnopsychology Pieces from the Mexican Research Gallery. 2019. P. 186
<https://www.springer.com/gp/book/97830302660035>

2.8. Steven J Heine. Cultural Psychology. 2020. P. 800. <https://www.alibris.com/Cultural-Psychology-Steven-J-Heine/book/10141046/>

2.9. Ruth Benedict. Patterns of Culture. 2019. P. 224. <https://www.alibris.com/Patterns-of-Culture-Ruth-Benedict/book/5019249>.

3. Інформаційні ресурси в Інтернеті (Інтранеті)

3.1. Модульне середовище навчання – 10.241.24.9.

3.2. <http://psychological.ucoz.ua/publ/35>

3.3. http://www.bronnikov.kiev.ua/book_3_0.php

3.4. <http://uchebnik.biz/book/320-yetnopsixologiya.html>

3.5. <http://psychlib.com.ua/category/etnopsyhologiya.htm>

3.6. http://mobile.pidruchniki.ws/16760626/psihologiya/etnopsihologiya_-_savitska_ov

3.7. http://faculty.Washington.edu/agg/iat_materials.Htm

3.8. <http://implicit.harvard.edu/implicit/>

3.9. <http://www.hro.org/fctions/nazi/toler7.htm>

3.10. <http://www.salto-youth.Net>

3.11. <http://www.youth-against-racism.net>

ОЦІНЮВАННЯ

Поточне рубіжне та підсумкове оцінювання здійснюється відповідно до положення <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/polozh-otsinka-2020-12.01.-.pdf>.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання в часи самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу. Курсанти, які пропустили більше 30% з тих занять, де було передбачено оцінювання, одержали середньоарифметичну з поточних оцінок нижче 2,60, тобто менше 70% позитивних оцінок від загальної кількості, не відзвітували за індивідуальну та самостійну роботу, до семестрового контролю не допускаються.

У разі коли курсант не виконав умови допуску до складання семестрового контролю, завчасно, але не пізніше трьох робочих днів до складання семестрового контролю, рішенням кафедри йому встановлюється індивідуальний термін ліквідації заборгованості. Якщо курсант (слухач, студент) не ліквідує заборгованість у визначений кафедрою термін, то він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни і в відомості обліку успішності, в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «незадовільно» за національною шкалою, 50 балів за 100-бальною шкалою і FX – за шкалою ЄКТС. При повній відсутності позитивних поточних оцінок, за визначені звітності, і не ліквідації заборгованості у визначений кафедрою термін, курсанту (слухачу, студенту) курс з навчальної дисципліни не зараховується і в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «недопущений» за національною шкалою, 17 балів за 100-бальною шкалою і F за шкалою ЄКТС. В такому випадку курсант (слухач, студент) представляється на засідання Вченої ради факультету, академії і йому пропонується пройти повний курс повторно. У разі відмови розглядається питання про його відрахування з академії.

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу)

діяльність;

- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Нормативно-правове забезпечення: <https://nadpsu.edu.ua/osvita/normatyvno-pravove-zabezpechennia/>.

Додаток А

Методи навчання та методи контролю навчальних досягнень

Шифр	Метод навчання
1. Традиційні методи навчання	
МН 1.1	Усне викладення навчального матеріалу (<i>розповідь, пояснення, лекція</i>)
МН 1.2	Обговорення матеріалу, що вивчається (<i>бесіда, дискусія, брифінг, диспут</i>)
МН 1.3	Наочні методи (<i>ілюстрація, демонстрація</i>)
МН 1.4	Практичні методи (<i>лабораторна робота, практична робота, пробні вправи, творчі вправи, усні вправи, практичні вправи, графічні вправи, технічні вправи</i>)
МН 1.5	Методи самостійного та індивідуального навчання (<i>рецептивний, репродуктивний, евристичний, дослідницький</i>)
2. Активні методи навчання	
МН 2.1	Ігрові (<i>професійні ігри, професійний тренінг</i>)
МН 2.2	Неігрові (<i>аналіз конкретної ситуації, круглий стіл, навчання через науково-дослідну роботу</i>)
МН 2.3	Неімітаційні (<i>групова дискусія, індивідуальні практикуми, метод ХОБО», активні види лекційних і семінарських занять</i>)
3. Інтерактивні методи навчання	
МН 3.1	Інтерактивні методи в малих групах
МН 3.2	Інтерактивні методи в великих групах
МН 3.3	Інтерактивні методи під час самостійної роботи

Шифр	Метод контролю навчальних досягнень
1. Попередній контроль	
МК 1.1	Вибірковий усний
МК 1.2	Фронтальний письмовий
МК 1.3	Фронтальний тестовий
МК 1.4	Фронтальний проблемний
МК 1.5	Виконання нормативу
МК 1.6	Виконання вправи
2. Поточний контроль	
МК 2.1	Вибірковий усний
МК 2.2	Колоквіум
МК 2.3	Контрольна робота
МК 2.4	Тестування
МК 2.5	Захист звіту з лабораторної роботи
МК 2.6	Захист звіту з практичної роботи
МК 2.7	Індивідуальна розрахункова робота
МК 2.8	Реферат
МК 2.9	Виконання нормативу
МК 2.10	Виконання вправи
3. Рубіжний контроль	
МК 3.1	Фронтальний письмовий
МК 3.2	Фронтальний тестовий
МК 3.3	Фронтальний проблемний
МК 3.4	Виконання нормативу
МК 3.5	Виконання вправи
4. Підсумковий контроль	
МК 4.1	Усний
МК 4.2	Письмовий
МК 4.3	Тестовий
МК 4.4	Проблемний
МК 4.5	Практичний

